

สภาพของปัญหา

ประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มประเทศกึ่งพัฒนา (underdeveloped country) ซึ่งมีระบบการเมืองและสังคมแบบดั้งเดิม (traditional) หรืออยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลง (transitional) กลุ่มประเทศกึ่งพัฒนาทั้งหลายกำลังเผชิญหน้ากับปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างมากมาย ปัญหาดังกล่าวส่วนมากเป็นปัญหาพื้นฐานซึ่งประเทศที่พัฒนาแล้วสามารถแก้ไขคล่องไปเป็นเวลานานแล้ว ปัญหาพื้นฐานทางการเมืองของประเทศกึ่งพัฒนาใดก็ตาม ความล้มเหลวในการพยายามสร้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย หรืออย่างน้อยที่สุดพยายามแสวงหาระบบการเมืองที่มั่นคงอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ความพยายามดังกล่าวไม่สำเร็จผล เพราะประเทศกึ่งพัฒนามีลักษณะที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการปกครองระบอบประชาธิปไตยหลายอย่าง เช่น การขาดประสบการณ์ ขาดความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ระบบสังคมที่ไม่เอื้ออำนวย การจ้องระแวงของคนและกลุ่มคน ค่านิยมของสังคม สัมพันธภาพของบุคคล ความเชื่อ ความรู้สึก ความสำนึกในความแตกต่างกันระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง^๒

^๑ ลักษณะของประเทศกึ่งพัฒนาได้จาก สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชน หลักการและการปฏิบัติ (พระนคร : แพรวพินทยา, ๒๕๑๔), หน้า ๑ - ๒๒.

^๒ กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยกับสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖), หน้า ๒๓.

เป็นต้น ตัวอย่างค่านิยมบางอย่างในสังคมไทย เช่น การนิยมเล่นพรรคเล่นพวกแบบเครือข่าย
ญาติ นิยมยกย่องผู้มีอำนาจวาสนา ยกย่องคนร่ำรวยโดยไม่ไต่คิดค่าใดควมร่ำรวยนั้นมาจาก
วิธีใด ความสำนึกในเรื่องบุญคุณของคน ความกตัญญูต่อกตเวที ล้วนแต่เป็นอุปสรรคขัดขวาง
การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ตองอาศัยการแข่งขันโดยการเลือกตั้งทั้งสิ้น การถือ
ประโยชน์ส่วนตัวหรือเห็นแก่พรรคพวก เครือญาติมากกว่าส่วนรวมเป็นนัยต่อการปกครองทุก
ระบบ ความเกรงใจพินอ บพิเทาผู้มีอำนาจเป็นค้ำทำดวยระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นระบบที่
ถือว่าผู้ใดปกครองเป็นนาย ผู้ปกครองเป็นผู้รับใช้ เป็นต้น

นอกจากปัญหาดั้งเดิมของประเทศด้อยพัฒนาจะเป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยแล้ว ความเจริญหรือการเปลี่ยนแปลงสมัยใหม่ที่ประเทศเหล่านี้รับเข้ามานั้น
แทนที่จะช่วยเป็นแบบอย่างในการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น ก็กลับทำให้เกิดความสับสนขึ้นอีก
เพราะของใหม่ที่รับเข้ามาไม่สามารถที่จะหลอมหรือรวมกัน (integrate) กับค่านิยมเดิม
ได้อย่างราบรื่น แนบเนียน ควยเหตุนี้จึงทำให้ประเทศด้อยพัฒนามีลักษณะพิเศษที่เห็นชัดคอยอย่าง
หนึ่งคือ มีลักษณะผสมหรือปนกัน ของระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมระหว่างของเก่ากับ
ของใหม่ กล่าวคือ ระบบการปกครองของประเทศด้อยพัฒนาส่วนมากจะมีความทันสมัยเพียง
ผิวเผินเท่านั้น เช่น มีรูปแบบ มีสถาบันต่าง ๆ มีวิธีการ มีกระบวนการขั้นตอนภายนอกครบ
ถ้วน แต่สาระสำคัญภายในยังคงเป็นระบบดั้งเดิมอยู่ การเศรษฐกิจโดยทั่ว ๆ ไปดูเหมือนจะ
ดีขึ้น แต่วรายไคเฉลี่ยของประชากรยังต่ำ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่กลับเลวลง

ค่านิยมของสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้จาก
คณะอาจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, รายงานผลการวิจัยเรื่องลักษณะ
บางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย (พระนคร:
กรุงสยาม การพิมพ์, ๒๕๑๕); ไพฑูรย์ เครือแก้ว, ลักษณะสังคมไทย (พระนคร :
เลียงเชียงใหม่เจริญ, ๒๕๑๓), หน้า ๑๐๒ - ๓; สุพิศรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรม
ไทย (กรุงเทพ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), หน้า ๒ - ๒๑; อานนท์ อากาภิรม, สังคม
และวัฒนธรรมของไทย (กรุงเทพ : บำรุงบุณกุลกิจ, ๒๕๑๔), หน้า ๕๑ - ๔.

ทางด้านสังคม ความไม่เท่าเทียมกันในสังคมยังมีมาก พลเมืองยังขาดการศึกษาในระดับที่ควรจะได้รับ การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและภูมิศาสตร์ (social and geographic mobility) ในส่วนที่ทันสมัยมีระดับสูง แต่ในส่วนต่างๆไปยังอยู่ในระดับต่ำ¹

การรวมกันที่ไม่แนบเนียนราบรื่นระหว่างของเก่ากับของใหม่ นอกจากจะทำให้เกิดความสับสนหรือลักษณะผสมที่สามารถเห็นได้ทางกายภาพแล้ว ยังมีอิทธิพลต่อความคิด ความเข้าใจ ความเชื่อให้สับสนไปด้วย เพราะการที่พยายามให้ความรู้ ความคิด หรือข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงแก่ประชาชนผู้ซึ่งไม่มีโอกาสทราบความจริงในสิ่งเหล่านั้นไม่ว่าจะเป็นการให้โดยเจตนาหรือโดยอวิชชาก็ตาม ผู้รับย่อมจะมีความคิด ความเข้าใจ ผิดพลาดไปจากความจริงด้วย เช่น ผู้นำของไทยมักจะทำบอกประชาชนว่า ประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเหมือนกับประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลาย มีการปกครองแบบประชาธิปไตยซึ่งทุกอย่างยังคงเหมือนเดิม ประชาชนก็คิดว่า สิ่งที่เรียกว่าพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนการปกครองระบอบประชาธิปไตยก็คงจะมีสภาพเหมือนกับของเดิมที่มีอยู่ เพราะไม่ได้มีอะไรเปลี่ยนแปลงมากนัก ความเปลี่ยนแปลงหรือไม่เปลี่ยนแปลงจึงไม่ค่อยมีความแตกต่างกันในความรู้สึกของประชาชน การปกครองที่มีอยู่จะว่าเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ก็ได้ คือจะให้เป็นอย่างใ้ก็ตามกันไป เพราะไม่สามารถแยกออกมาได้ว่าความจริงอยู่ตรงไหน การที่ผู้ปกครองของไทยทุกสมัยได้พยายามบอกประชาชนว่าไทยเรามีการปกครองแบบประชาธิปไตยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ทั้งที่รัฐบาลที่มาจากการใช้กำลังปฏิวัติ รัฐประหารได้ปกครอง

¹ James S. Coleman, "The Political System of the Developing Areas," in Gabriel A. Almond and James S. Coleman (eds.), The Politics of the Developing Areas (Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1960), p.85; กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยกับสังคมไทย, หน้า 23; สุจิต บุญบงการ, "การเมืองประเทศกำลังพัฒนา," วารสารสังคมศาสตร์ (เมษายน 2514): 5-11.

โตปกครองประเทศเป็นเวลานานมากกว่ารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ประชาชนจำนวนมากจึงเข้าใจผิด และหลงเชื่อว่าไทยมีการปกครอง หรือพฤติกรรมแบบเผด็จการทั้งหลายในช่วงเวลานั้นก็เป็นพฤติกรรมแบบประชาธิปไตยด้วย แต่จากข้อเท็จจริงจากพฤติกรรมในการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลโดยการปฏิวัติยึดอำนาจ ทำให้สรุปได้ว่าประเทศไทยยังไม่เคยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง

ความทันสมัย ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของไทย ซึ่งดูเหมือนจะเป็นการพัฒนาการเมืองจึงเป็นเพียงภาพลวงตา (mirage) เท่านั้น เพราะการเปลี่ยนแปลงส่วนมากจะเน้นหนักกันที่รูปแบบ (form) ที่เป็นส่วนภายนอก เช่น มีสถาบันทางการเมืองมีการเลือกตั้ง มีรัฐธรรมนูญ เพื่อความทันสมัย แต่ส่วนที่เป็นเนื้อหาสำคัญภายใน (substance) และพฤติกรรมต่าง ๆ ยังคงเหมือนเดิม จึงมีนักวิชาการต่างประเทศบางท่านกล่าวสรุปถึงประเทศไทยไว้ในแบบเย้ยหยันว่า ประเทศไทยเป็นประเทศทันสมัยที่ไร้การพัฒนา^๒ เพราะประเทศไทยต้องการเพียงรูปร่างลักษณะที่ปรากฏภายนอกเท่านั้น ส่วนสำคัญอันใดแก่แนวความคิด วิธีการปฏิบัติ และผลที่ได้ไม่สนใจ จึงไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม

ความคิดที่สับสนก่อให้เกิดการกระทำที่สับสน การกระทำที่สับสนเป็นเหตุให้เราทำในสิ่งที่ขัดกันในเวลาเดียวกัน โดยไม่รู้ตัว และลมเหลวทั้งสองอย่างเพราะขาดจุดหมายที่แน่ชัด และแนวปฏิบัติที่แน่นอน ความสับสนโดยไม่รู้ตัวของคนไทยนั้นมิอยู่ในบุคคลทุกระดับตั้งแต่ผู้ปกครองลงไปถึงประชาชน เช่น ผู้นำของไทยสมัยหนึ่งพยายามสร้างความดีใจขึ้นในหมู่คนไทยให้เป็นคนรักชาติ รักวัฒนธรรม รักษาความเป็นไทยเอาไว้ แต่ขณะเดียวกันก็ชักชวนให้คนไทยทำตัวเป็นคนสมัยใหม่ตามแบบฝรั่ง โดยให้เลิกกินหมาก และสวมหมวกแบบฝรั่งแม้แต่คนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีการศึกษาดี มีความคิด เป็นปัญญาชน รักชาติ และเห็น

^๑ ลีชิต ชีรเวทิน, "การเมืองไทยกับประชาธิปไตย," รัฐศาสตร์สาร (พฤษภาคม - เมษายน ๒๕๑๖) : ๑.

^๒ Norman Jacobs, Modernization without Development : Thailand as an Asian Case Study (New York : Praeger Publishers, 1971), pp.

การณ์ไกล ภูเขาทันคน เมื่อเห็นชาวต่างชาติมีพฤติกรรมที่เอาเปรียบคนไทยมากในเรื่องเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม ทำให้ไทยต้องสูญเสียทรัพยากรจำนวนมาก ไม่คุ้มกับค่าตอบแทนที่เราได้รับ คนหนุ่มสาวเหล่านี้จึงไครวมมือกันต่อต้านให้ผู้เอาเปรียบเลิกการกระทำ และให้ออกไปเสียจากเมืองไทย แต่ขณะเดียวกันคนกลุ่มนี้ก็ยังมีค่านิยมพวกฝรั่งต่างชาติที่ตนกำลังขับไล่อ้อย่างสูง ซึ่งชมกับความทันสมัยและประเพณีแบบฝรั่ง เช่น การแต่งตัวแบบฝรั่ง ใช้เสื้อผ้าและเครื่องดนตรีของฝรั่ง และร้องเพลงฝรั่งอย่างชื่นชมสลับรายการอยู่ตลอดเวลา ในส่วนประชาชนนั้น เป็นผู้ที่เรียกหาความยุติธรรม ความเสมอภาค ร้องเรียนการทุจริตคคโกงของเจ้าหน้าที่ แต่ตนเองก็ยังชอบการวิ่งเต้น การใช้อิทธิทธิ ให้สินบนเจ้าหน้าที่ ตลอดจนปฏิบัติตนฝ่าฝืนกฎหมายอยู่เนืองๆควย

การที่คนไทยทำในสิ่งที่มีลักษณะขัดแย้งกันแบบตรงข้ามในเวลาเดียวกันได้นี้ ทำให้เป็นคนประเภท "อะไรก็ได้" ไม่มีจุดยืนที่แน่นอน เป็นเหตุให้ความคิดและพฤติกรรมทางการเมืองสับสน ขัดแย้งกันเอง นักวิชาการบางท่านได้ให้ข้อสังเกตว่า ถ้าเปรียบเทียบทางการเมืองของคนไทยเป็นลูกตุ้มแล้ว ลูกตุ้มนี้จะแกว่งจนถึงปลายสุดทั้งสองข้างคือ เป็นทั้งอิสร์นิยม และอำนาจนิยม¹ ไม่ค่อยจะโคหยุดอยู่ในระดับกลางๆ หรือที่ความพอดี เช่น เมื่ออยู่ในบรรยากาศที่ได้อ่านวทยควิธีทางของประชาธิปไตย ก็จะมีคสนใจ ชื่นชมกันสักระยะหนึ่ง หลังจากนั้นก็เริ่มออกนอกกลนอกทาง ไม่นานถึงหลักเกณฑ์อะไรกันอีกแล้ว ใช้เสรีภาพกันตามใจชอบจนเกินขอบเขตไม่มีกติกาและความรับผิดชอบ ค่ายูอื่นไคดอย่างกลาหาญโดยมิไคมีความเกรงกลัวอะไรทั้งสิ้น แต่พอมีการปฏิวัติก็อำนาจเกิดขึ้น บุคคลเหล่านั้นก็เปลี่ยนบุคลิกภาพเป็นอำนาจนิยมไคทันที อยู่ไคอำนาจเผด็จการไคดี ปิคปากเงียบ ลักษณะเคิมหายไคสิ้น เป็นผู้ไค้วนอนสอนงาย เคารพเชื่อฟังผู้มีอำนาจ สุภาพเรียบร้อย นอกจาก

¹ กมล สมวิเชียร, พัฒนาการเมืองไทย (พระนคร: โรงพิมพ์สมาคมนักคคศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2513), หน้า 5.

จะไม่ต่อต้านแล้ว ยังทำตัวเป็นสมักรพรรคพวก พุดจายกยอของเผด็จการเสียด้วย ซึ่งก่อนหน้านี้ตนเคยประนามเสียไม่มีชิ้นดี และที่น่าสังเกตุคือบุคคลที่ทำตนเช่นนั้น หาใช่เป็นบุคคลธรรมดาไม่ว่าแต่เป็นคนประเภทหัวใหม่ เรียกตนเองว่าเป็นปัญญาชน ใ้รับการศึกษาระดับปริญญาโท ปริญญาเอกจากต่างประเทศ มีความรควความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตย การเมืองการปกครองเป็นอย่างดี เคยเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์แน่วแน่ แต่พอถึงคราวอยากได้ตำแหน่งเขาก็สามารถทำได้ทุกอย่างแม้กระทั่งรับใช้ชั่วคราวเพื่อให้เจ้านายของตน

ลักษณะดังกล่าวเป็นการแสดงความไขว้เขว ไม่มีจุดยืนในค่านิยมทางการเมืองและเป็นอุปสรรคขัดขวางประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก เพราะประชาธิปไตยไม่สามารถหยั่งรากและเจริญงอกงามในประเทศที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบขาสู้ - ขายสู้ หรือระหว่างอิสริยยศกับอำนาจนิยมได้^๒

ความสับสนทางการเมืองไทยได้เริ่มมาตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองหลักการและเหตุผลของคณะราษฎรในการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้อาณาเขตของประชาธิปไตย แต่ความจริงแล้วยังหาได้เปลี่ยนแปลงทัศนคติ และการปฏิบัติทางการเมืองการปกครองตามแบบอำนาจนิยมในระบอบเดิมไม่ ทั้งฝ่ายรัฐบาลและประชาชน ยังคงมีทัศนคติต่อกันในแบบเดิม ตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา ทุกรัฐบาลยังคงปกครองแบบเผด็จการ เพียงแต่เปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชของพระมหากษัตริย์ มาเป็นเผด็จการทางทหารและพลเรือนเท่านั้น รัฐบาลยังคงคิดว่าตนมีหน้าที่ในการนำทางให้ประชาชน และประชาชนก็มีหน้าที่ที่จะเชื่อฟัง และให้ความร่วมมือแก่รัฐบาล ไม่ว่าจะคำสั่งจะเป็นเช่นไร

^๑ ปรามไทย์ นาคทรพ, "อนาคตของประชาธิปไตยในสังคมไทย," รัฐศาสตร์, ๓ (มีนาคม - เมษายน ๒๕๑๖) : ๓๓.

^๒ Gabriel A. Almond and Sydney Verba, The Civic Culture (Boston : Little Brown and Co., 1963), pp. 25 - 6.

ประชาชนต้องปฏิบัติตาม

ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองประชาชนยอมรับการใ้ค้อำนาจในการปกครอง โดยการสืบสายโลหิต ครั้นถึงปี พ.ศ. ๒๔๗๕ คณะราษฎรไม่ยอมรับการใ้ค้อำนาจแบบเดิมอีกต่อไป จึงโคล้มเลิกเสีย และคิดว่าจะเปลี่ยนมาใ้ค้อำนาจโดยการยินยอมของประชาชน แต่ต้องเกิดความสับสนขึ้นเพราะใ้ค้อำนาจที่มีช่องว่างที่สำคัญคือ เวลานั้นคนไทยยังไม่รู้ ไม่สนใจการเมือง ไม่อยากใ้ค้อำนาจในการเลือกผู้นำทางการเมืองด้วยตนเอง เพราะฉะนั้นผู้ที่จะมีรับช่วงอำนาจที่เ้ามาจากกษัตริย์ตามวิถีทางของประชาธิปไตยก็ไม่มี ฝ่ายกษัตริย์ก็ไม่ทรงมีกำลังพอที่จะเ้าอำนาจนั้นคืนมาอีกแล้ว นักการเมืองฝ่ายทหารจึงใ้ค้อำนาจโอกาสใ้ค้อำนาจทางการเมืองไว้เสียเอง นักการเมืองฝ่ายพลเรือนนั้นก็อาจคิดเช่นเดียวกัน แต่ไม่มีปัจจัยที่จะมาสนับสนุน^๒

ควยเหตุผลดังกล่าว การใ้ค้อำนาจในทางการเมืองหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา แทนที่จะเป็นวิธีการที่ถูกคองตามวิถีทางของประชาธิปไตยตามคำวางของคณะราษฎรก็กลายเป็นการใ้ค้อำนาจแก่งแย่งกันภายในกลุ่มของตนเองระหว่างฝ่ายทหาร และฝ่ายพลเรือน จึงก่อให้เกิดความไม่แน่นอนและไม่มั่นคงทางการเมืองเป็นอันมาก เมื่อฝ่ายทหารมีอำนาจเหนือพลเรือนแล้ว ก็มาแย่งอำนาจกันในกลุ่มของตนเอง โดยมีพลเรือนเข้าร่วมบางตามความเหมาะสม^๓ ตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ปี ๒๔๗๕

^๑ Wendell Blanchard, Thailand : Its People, Its Society, Its Culture (New Haven, Conn. : Human Relations Files, 1958), pp. 492 - 3.

^๒ ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์ และ รอด พริตเซีย, อุปสรรคของระบอบประชาธิปไตย (กรุงเทพมหานคร : รพ.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๗), หน้า ๑๒ - ๑๓.

^๓ David A. Wilson, Political in Thailand (Ithaca, New York : Cornell University Press, 1962), pp. 11 - 34.

ถึงปัจจุบันเป็นเวลาถึง ๔๖ ปีแล้ว อำนาจทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยก็ยังหาได้ตกไปถึงมือประชาชนอย่างแท้จริงไม่ การเมืองยังคงเปลี่ยนมืออยู่ในกลุ่มบุคคลที่มีจำนวนจำกัด ประชาชนทั่วไปมิได้ เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองเท่าที่ควร ประชาชนส่วนหนึ่งยังคงคิดว่าการเมืองไม่ใช่เรื่องของชาวบ้าน แต่เป็นเรื่องของหลวง ไม่เข้าใจว่าประชาธิปไตยเป็นอย่างไร แต่จัดการคืออะไร ถูกอบรมให้พอใจกับระบบการปกครองที่เป็นอยู่ ไม่ต้องแสวงหาประชาธิปไตยอีกต่อไป เพราะผู้ปกครองได้บอกกับประชาชนมาตลอดว่า ไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแล้ว แมวจะมีการปฏิวัติมาโดยสม่ำเสมอก็ตาม เราก็เป็นประชาธิปไตย เพราะเรามีสภาผู้แทน มีรัฐธรรมนูญ มีพรรคการเมือง แมจะมีไว้อย่างใดบ้าง ก็ยังบอกว่าเป็นประชาธิปไตย ด้วยวิธีการเช่นนี้ ประชาชนส่วนใหญ่จึงไม่ค่อยสนใจ และมีความตื่นตัวทางการเมือง เพราะผู้นำทางการเมืองของไทยที่แล่วมาเป็นผู้นำให้เกิดอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยเสียเอง ผู้นำทางการเมืองขาดความศรัทธา ความชื่นชมในอุดมการณ์ของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง จึงก่อให้เกิดความไขว่เขวตลอดมา และตกไปถึงความคิดของประชาชนด้วย ทำให้ประชาชนไม่มีความเข้าใจจริง และไม่สามารถเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยเท่าที่ควร เพราะพลเมืองดีต้องสนใจการมีส่วนร่วมทางการเมือง ติดตามข่าวสารทางการเมือง ร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายของรัฐบาล เช่น ออกเสียงเลือกตั้งเป็นต้น แต่ประชาชนไทยส่วนมากจะถูกห้ามในเรื่องนี้ทุกครั้งที่มีการปฏิวัติรัฐประหาร

สมพร แสงชัย, "ปัญหาอุดมการณ์ทางการเมืองในประเทศไทย," ปัจจุบันและอนาคตของสังคมไทย (พระนคร : รพ.อักษรสัมพันธ์, ๒๕๑๔), หน้า ๓๑.

พินพันธุ์ นาคะตะ, "ประชาธิปไตย : ความหมายปัจจัยเอื้ออำนวย และการสร้างจิตใจ," วารสารธรรมศาสตร์, ๓ (กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗) : ๑๓.

ด้วยสภาพดังกล่าว คนไทยส่วนมากจึงไม่ค่อยมีความคิดที่เอื้ออำนวยต่อระบอบประชาธิปไตยมากนัก ในทางตรงข้ามกลับมีทัศนคติไปทางอำนาจนิยม ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองในสถาบันต่าง ๆ ของสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน สมาคม ที่ทำงาน การกระทำของรัฐบาลและระบบการเมืองไทยโดยส่วนรวม สถาบันเหล่านี้มิได้ช่วยถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแก่คนไทยได้มากนัก แม้แต่ในกลุ่มผู้มีการศึกษาคอนขาสูง เช่น นิสิต นักศึกษาก็ตามเพราะทางมหาวิทยาลัยก็ไม่ไดช่วยปลูกฝังความคิดแบบประชาธิปไตยใหม่มากนัก เนื่องจากมหาวิทยาลัยเป็นสถาบันของทางราชการ ไม่มีเสรีภาพในทางวิชาการเท่าที่ควร การปลูกฝังความรู้สึกนึกคิดและการแสดงออกในแบบประชาธิปไตยก็ไม่สามารถทำได้เต็มที่ จึงทำให้นิสิตนักศึกษาไทยมีทัศนคติทางการเมืองแบบเก่าอยู่มาก^๒

ความคิดทางการเมืองย่อมเกิดจากการเรียนรู้จากสถาบันต่าง ๆ ทุกระคับของสังคมเมื่อสถาบันต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ความคิดทางการเมือง มิได้ถ่ายทอดความรู้ ความคิด และพฤติกรรมทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยให้ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ แล้ว ประชาชนก็ย่อมมีความคิด ความเข้าใจและพฤติกรรมที่ไม่เป็นประชาธิปไตยด้วย

การศึกษาอบรมเพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรม ที่ค้ำนึ่งถึงหน้าที่ความรับผิดชอบ เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างความคิด ค่านิยมทางการเมือง Almond และ Verba กล่าววว่า การศึกษามีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง (political

^๑ ทินพันธุ์ นาตะตะ, "ความชอบธรรมในการปกครอง : ปัญหาและความหวังของไทย," หน้า ๕๑.

^๒ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, "เสรีภาพทางวิชาการ," ใน พาราสาวัตถ์ (กรุงเทพฯ : รพ. พิฆเนศ, ๒๕๑๖), หน้า ๖ - ๒๘.

socialization process) ของบุคคล เพราะทำให้คนที่ได้รับการศึกษามีความสำนึก
 ในบทบาทของรัฐบาล ไต่ถามข่าวสารทางการเมือง รับผิดชอบต่อความคิดเห็นทางการเมืองซึ่ง
 จะเป็นเครื่องสนับสนุนประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้ การศึกษาจึงมีอิทธิพลต่อทัศนคติทางการเมือง
 เป็นอันมาก ดังนั้น ถ้าหากเราจะให้การปกครองระบบหนึ่งระบบใดประสบความสำเร็จ
 นอกจากจะมีสถาบันทางการเมืองแล้ว สถาบันถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองต่าง ๆ จะ
 ต้องมีบทบาทสำคัญในการอบรมกล่อมเกล่าให้มีการยึดมั่นในหลักการของการปกครองระบบนั้น
 ด้วย สถาบันเหล่านี้ได้แก่ ครอบครัว สถาบันการศึกษาทุกระดับ ชุมชนสื่อมวลชน และ
 ระบบการปกครองของสังคมนั่นเอง เพราะระบบการเมืองทุกระบบมีรากฐานอยู่บนแบบ
 แผนอย่างใดอย่างหนึ่งของการศึกษาอบรมที่ติดต่อการแสดงออกทางการเมือง ทั้งนี้ก็เพราะ
 ว่าระบบการศึกษาที่มีแบบแผนสอดคล้องกันโดยตลอดเป็นเพียงตัวแทน (agency) และกระ
 บวนการ (process) เกี่ยวในบรรดาตัวแทนและกระบวนการทั้งหลาย ที่เกี่ยวข้องกับการ
 สร้างวัฒนธรรมทางการเมือง

^๑ Gabriel A. Almond and Sydney Verba, "Education and Politics,"
 in Education and Political Development, ed. James S. Coleman (Princeton,
 New Jersey: Princeton University Press, 1965), p. 70.

Richard E. Dawson and Kenneth Prewitt, Political Socializa-
 tion (Boston : Little, Brown and Company, 1959). ใน ทัศนทัศน์ นาคะตะ,
 ประชาธิปไตย : ความหมาย ปัจจัยเอื้ออำนวย และ การสร้างจิตใจ," หน้า ๑๓.

^๓ Gabriel A. Almond, "Comparative Political System," in
 Heinz Eulau, Samuel J. Eldersveld, and Morris Janowitz (ed.), Political
 Behavior : A Reader in Theory and Research (Glencoe, Illinois: Free
 Press, 1956), p. 36.

Coleman, Education and Political Development, p. 13.

กล่าวโดยสรุป ความเชื่อ ความเข้าใจ ทศนคติ ค่านิยมทางการเมืองของบุคคล (สังคม) ใด จะโน้มเอียงไปทางไหนย่อมขึ้นอยู่กับ กระบวนการศึกษาอบรม กระบวนการ สร้างค่านิยม ตั้งแต่ระดับครอบครัว การศึกษาในหมู่เพื่อนๆ โรงเรียน มหาวิทยาลัย ระบบ สังคม และการเมืองของสังคมนั้น ๆ

การศึกษาอบรมในโรงเรียนเป็นระบบหนึ่งหรือกระบวนการหนึ่งในบรรดา ระบบ หรือกระบวนการทั้งหลายที่มีอยู่ในสังคม ซึ่งมีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความคิด วัฒนธรรม ค่านิยมต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน การศึกษาในระบบโรงเรียนนับเป็นส่วนสำคัญมากที่สุดส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะในประเทศไทย เพราะเราเน้นและให้ความสำคัญมากกว่าการศึกษานอกระบบ โรงเรียน แยกออกมาต่างหากจากสถาบันอื่นซึ่งให้การ ศึกษา การเรียนรู้แบบนอกระบบ เราสนับสนุนโรงเรียนทั้งค่านำดั่งเงิน คน และอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ทำหน้าที่ให้การ ศึกษา อบรมแก่นักเรียนอย่างเป็นทางการแทนสถาบันอื่นโดยตรง ดังนั้น เมื่อพูดถึงการศึกษาแล้ว จะมุ่งไปที่การศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นสำคัญ จึงอาจกล่าวได้ว่า สถาบันที่ สามารถ ปลูกฝังอบรมให้ความรู้ ความคิด ความสำนึกทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยได้ ก็คือ โรงเรียน การ ปลูกฝังประชาธิปไตยเป็นงานระยะยาวและต้องเริ่มตนจากการศึกษาใน โรงเรียน เพราะความรู้ ความคิดเห็นที่ได้จากการศึกษาในโรงเรียน จะมีผลต่อทัศนคติทาง การเมืองของนักเรียนอันจะนำไปสู่การ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเมืองของนักเรียนด้วย^๒

วิทยา สุจริตธนารักษ์, "ความสำนึกทางการเมือง," การเมืองสำหรับประ ชาชน, ๖ (ธันวาคม ๒๕๑๖) : ๓๒ - ๓๘

เกรียง กীরติกร, "การศึกษากับความสำนึกทางการเมือง," ใน จุดยืนและ ทิศทางทางการศึกษาไทย (กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, ๒๕๑๘), หน้า ๑๓๒.

^๒ สุวิทย์ สุวรรณ, "ทางสู่ประชาธิปไตย," ใน ประชาธิปไตยของชาวบ้าน รวบรวมโดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พชเนศ, ๒๕๑๖), หน้า ๑๗๒.

โรงเรียนมีความรับผิดชอบในการเตรียมประสบการณ์ที่จะทำให้นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการปกครอง ถ้าประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการของกลุ่ม ขาดความซาบซึ้งเห็นคุณค่าของประชาธิปไตย ขาดความสามารถในการดำรงชีวิตตลอดจนการทำงานร่วมกับสมาชิกในสังคมเดียวกันแล้ว รากฐานของการปกครองก็จะล้มเหลว

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ การศึกษาอบรมในโรงเรียนจึงมีอิทธิพลในการสร้างความคิดค่านิยมทางการเมือง ให้แก่นักเรียนเป็นอย่างดีด้วย

ความสำคัญของปัญหา

ในเมื่อการศึกษาอบรมเพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของสถาบันต่าง ๆ ในสังคมไทยยังไม่ประสบผลสำเร็จ และทำให้คนไทยกลุ่มต่าง ๆ มีความคิด ค่านิยมทางการเมืองผิดแปลก สับสน โรงเรียนซึ่งเป็นสถาบันหนึ่งที่มีหน้าที่ให้การศึกษอบรมแก่สมาชิกของสังคม น่าจะมีส่วนถ่ายทอดความสับสนทางการเมืองให้นักเรียนด้วย

เมื่อพูดถึงการศึกษอบรม สิ่งสำคัญที่ควรพิจารณาคือใครกันแน่ที่สอน เพราะครูเป็นผู้อบรมสั่งสอน เป็นผู้ให้ความรู้ ความคิดแก่นักเรียน เป็นตัวกลางที่นำเอาความรู้ ความคิด ค่านิยมต่าง ๆ มาสู่นักเรียน ถ้าครูทำหน้าที่นี้ผิดพลาดซึ่งจะเป็นเพราะความคิดสับสนของตนเองหรือด้วยเหตุผลอื่นใดก็ตาม ย่อมทำให้นักเรียนรับเอาความคิดผิด ๆ นั้นไปด้วย โอกาสที่ครูจะมีความเชื่อ ค่านิยมทางการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ย่อมมีมากพอ ๆ กับประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เพราะครูก็เป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคม เป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาอบรมการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองจากสถาบันต่างๆ ในสังคม ในลักษณะเดียวกันกับคนไทยทั่วไป การถ่ายทอดวัฒนธรรมที่เชื่อกันว่ามีได้ทำให้คนไทยมีความคิดสับสนุนประชาธิปไตยมาก-

^๑ Edward W. Smith, Stanley W. Krouse, and Mark M. Atkinson, "Social Studies Program," The Educator's Encyclopedia, 7th ed. (1969), p. 347.

นัก ย่อมทำให้ครูมีความคิดทางการ เมืองสับสนเหมือนประชาชนทั่วไปได้ และคงจะไม่สนับสนุนประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน

ความคิดสับสนทางการ เมืองมีได้สิ้นสุดลงที่ตัวครูเท่านั้น แต่จะตกทอดไปถึงนักเรียนนควย และจะทำให้ความคิดทางการ เมืองในลักษณะที่ไม่ถึงปรารถนานี้สับสนกันไปอย่างไม่สิ้นสุด เพราะครูเป็นแหล่งรวมของความรู้ความสามารถทั้งหลาย เป็นทั้งนักวิทยาศาสตร์ และนักการเมือง ตัวอย่างของนักเรียน นักเรียนจะมีความคิด มีค่านิยมทางการ เมืองในลักษณะใดก็ดูได้จากความคิด ค่านิยมทางการ เมืองของครู เพราะครูมีความคิดเห็นแบบใด ย่อมถ่ายทอดให้นักเรียนแบบนั้น ในสภาพของเมืองไทย การศึกษาที่ยังขาดอุปกรณ์ ขาดตำรา และแหล่งคนตรวจสอบหาความรู้ เช่น หองสมุด จึงได้ยึดเอาการท่องจำตามที่ครูให้ไป เป็นสำคัญ ครูก็ยังมีอิทธิพลต่อความคิดของเด็กมากขึ้นเป็นทวีคูณ

เนื่องจากความสำคัญของครู ที่จะกำหนดความคิดเห็นทางการ เมืองให้นักเรียน คึงกล่าวแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเรื่องความคิดเกี่ยวกับกระบวนการทางการ เมืองของครู โดยเฉพาะการเมืองไทยว่า ครูมีความคิดในลักษณะใด จะเป็นความคิดที่ถูกต้องหรือสับสนแบบเดียวกับประชาชนบางกลุ่มหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาความคิดเกี่ยวกับกระบวนการทางการ เมืองไทย ของครูในเรื่องสำคัญ ๆ ในกระบวนการทางการ เมือง
๒. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดของครูในเรื่องสำคัญ ๆ ในกระบวนการทางการ เมือง ในแง่ของความขัดแย้ง สับสน และสอดคล้องซึ่งกันและกัน

^๑ Judith A. Gillespie and Howard D. Melinger, "Teaching about Politics in the Real World - the School," Social Education (October 1972), p. 603.

๓. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อลักษณะการเมืองในระบบประชาธิปไตย และลักษณะการเมืองไทย
๔. เพื่อศึกษาบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของครู ในกระบวนการทางการเมืองของไทย
๕. เพื่อศึกษาความคิดเห็น ความเชื่อของครูในอิทธิพลของการศึกษาอบรมที่มีต่อการปลูกฝังความคิด ค่านิยมทางการเมืองให้แก่เด็กเรียน
๖. เพื่อหาข้อเสนอแนะที่จะสนับสนุนให้ครูมีความคิด มีค่านิยมทางการเมือง แบบประชาธิปไตยมากขึ้น

สมมติฐานในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองไทยของครูครั้งนี้ ได้ตั้งสมมติฐานไว้ ๗ ประการ คือ

๑. ครูต้องการให้นักการเมืองได้อำนาจมาโดยวิถีทางของประชาธิปไตย แต่ต้องการให้ใช้อำนาจแบบเผด็จการ
๒. ครูเห็นด้วยกับหลักการปกครองแบบมีผู้แทนราษฎร เพื่อให้มีการต่อสู้เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ แต่ไม่ชอบการต่อสู้ การโต้เถียงของผู้แทนราษฎรในสภา เพราะเห็นว่าเป็นเรื่อง น่าเบื่อหน่าย ไร้ค่า และไร้ประโยชน์
๓. ครูเห็นด้วยกับความเสมอภาคทางการเมือง การเปิดโอกาสทางการเมืองให้แก่ทุกคนแต่ตนเองยังมีความนิยมบุคคลที่มีคุณสมบัติพิเศษบางอย่าง เช่น การศึกษาดี มีความสามารถสูง มีบุคลิกลักษณะดี เป็นต้น
๔. ครูเห็นด้วยกับการมีกลุ่มทางการเมือง แต่ยังไม่เข้าใจในบทบาท หรือใช้ประโยชน์จากกลุ่มการเมืองไม่เป็น เช่น
 - ก. ต้องการให้มีพรรคการเมือง แต่ไม่นิยมเลือกตั้งระบบพรรคและนิยมนักการเมืองจากระบบราชการมากกว่าจากพรรคการเมือง
 - ข. ต้องการให้มีกลุ่มผลประโยชน์ แต่ไม่อยากให้กลุ่มผลประโยชน์ไปเกี่ยวของกับการเมือง เพราะเห็นว่าเป็นการสร้างควมวุ่นวายให้สังคม และไม่มี

ประโยชน์

๕. ครอบงำเมืองไทยในลักษณะของความรุนแรง อันตราย ไซกำลังอาวุธทำลายซึ่งกันและกัน ไม่มีลักษณะของประชาธิปไตย
๖. ครูเห็นว่าคนสมควร มีบทบาทมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ไม่คิดที่จะเข้าไปเป็นนักการเมืองด้วยตนเอง
๗. ครูเชื่อว่าการศึกษามีอิทธิพลต่อการสร้างความคิด ค่านิยมทางการเมืองแก่นักเรียนเป็นอันมาก แต่ไม่มั่นใจในความสามารถและความอิสระของคนที่ทำหน้าที่นี้ให้บรรลุผล

นิยามศัพท์

004689

(๑) การเมือง

เนื่องจากการเมืองเป็นคำที่มีความหมายครอบคลุมไปกว้างมาก เป็นการยากที่จะสรุปให้แน่นอนตายตัวลงไปว่าการเมืองคืออะไร เพื่อความสะดวกในการวิจัยครั้งนี้จึงจำเป็นต้องจำกัดความหมายของการเมืองในแนวทางที่จะวิจัยต่อไป

การเมือง เป็นเรื่องของการแสวงหาและการใช้อำนาจ อำนาจทางการเมืองเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการที่มนุษย์เข้ามาอยู่รวมกันเป็นสังคม นักปราชญ์ ตั้งแต่ Plato, Machiavelli, Hobbes, Weber และ Lasswell จึงเชื่อว่า กิจกรรมทางการเมืองมีความเกี่ยวข้องกับใช้อำนาจอยู่เสมอ อำนาจเป็นทั้งเป้าหมายและวิธีการทางการเมืองที่จะควบคุมให้เป็นไปตามการตัดสินใจ อำนาจจึงเป็นหัวใจของกระบวนการ

๑
Harold D. Lasswell and Abraham Kaplan, Power and Society :
A Framework for Political Inquiry (New Haven : Yale University Press,
1950), pp. 215 - 240; Robert A. Dahl, Modern Political Analysis
(Englewood Cliffs, N.J. : Prentice - Hall, 1963), pp. 5 - 7.

ทางการเมือง เพราะแท้จริงแล้วการเมืองก็คือการต่อสู้เพื่อการเมืองนั่นเอง

บางความเห็นแย้งว่า จะมองการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจอย่างเดียวไม่ได้ เพราะอำนาจอาจมีอยู่ในแหล่งอื่นที่มีอิทธิพลทางการเมืองก็ได้ การเมืองจึงน่าจะเป็นเรื่องของ การตัดสินใจในใจ ในการเลือกแนวทางในการทำกิจกรรมทางการเมืองตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ความเห็นที่มองผลประโยชน์เป็นสิ่งสำคัญก็บอกว่า การเมืองเป็นเรื่องของการมี อิทธิพลต่อกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ โดยผู้มีประโยชน์จะรวมกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์ เรียกร้อง ให้รัฐบาลทำตามความต้องการของกลุ่ม หรือบางครั้งอาจจะเข้าไปดำเนินการทางการเมือง เสียเองก็ได้

บางความเห็นบอกว่า การเมืองเป็นระบบของความสัมพันธ์ใด ๆ ที่มีหน้าที่จัดสรร สิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ ให้แก่สังคม และการจัดสรรนี้เป็นอำนาจที่จะต้องมีการปฏิบัติตาม สาเหตุ

^๑ Hans J. Morgenthau, Politics Among Nations : The Struggle for Power and Peace (New York : Alfred A. Knopf, 1968), p. 32.

^๒ Richard C. Snyder (ed.), Foreign Policy Decision - making : An Approach to the Study of International Politics (New York : Free press, 1962), p. 90

^๓ David B. Truman, The Governmental Processes : Political Interests and Public Opinion (New York: Alfred A. Knopf, 1963), p. 501-35.

^๔ David Easton, A Framework for Political Analysis (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice - Hall, 1965), p. 214.

ที่ทองจัดสรรก็เพราะว่าสิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ (เช่น อำนาจ ความมั่นคง ฯลฯ) มีอยู่อย่างจำกัด

กระมล ทองธรรมชาติ สรุปรว่า การเมืองคือการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคม ซึ่งอาจจะมีประโยชน์ร่วมกันหรือขัดกัน หรือมีความคิดเห็นเหมือนกัน หรือไม่เหมือนกัน ทำการต่อสู้กันเพื่อสรรหาบุคคลไปทำหน้าที่ปกครองประเทศแทนเขา และหรือเพื่อให้ใครมาซึ่งอำนาจที่จะทำให้พวกเขาสามารถตัดสินใจในเรื่องของส่วนรวมได้โดยชอบธรรม

จะเห็นว่าการเมืองที่มองในแต่ละด้านย่อมมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง แต่เนื้อหาสาระโดยส่วนรวมที่ประกอบกันขึ้นเป็นการเมืองนั้นจะมีความเกี่ยวของผูกพันกันอยู่เสมอ กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การแสวงหาอำนาจ การใช้อำนาจ การตัดสินใจในการนำนโยบายไปปฏิบัติ การใช้สิทธิพลตอรองกันระหว่างกลุ่มผลประโยชน์กับฝ่ายบริหาร หรือความสัมพันธ์ใด ๆ ที่มีหน้าที่จัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าให้แก่สังคม ต่างก็เป็นเรื่องของการเมืองทั้งสิ้น ถ้าคิดสิ่งหนึ่งสิ่งใดออกไปก็ทำให้การปฏิบัติการทางการเมืองไม่สมบูรณ์ เช่น ถ้าหากไม่มีอำนาจและการใช้อำนาจอย่างถูกต้องของชอบธรรมตามระบบในระบบหนึ่งแล้ว ก็ไม่มีการปฏิบัติทางการเมือง ขณะเดียวกันการใช้อำนาจจะต้องมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจด้วย การตัดสินใจเพื่อหาทางเลือกใด ๆ ก็ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ที่แคบที่สุดคือส่วนตัว และประโยชน์ส่วนรวมคือของชาติ^๑

เพราะฉะนั้น อาจจะให้นิยามการเมืองในลักษณะที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การเมืองก็คือ การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่อสู้กัน เพื่อให้ตนเองหรือผู้ที่ตนมอบหมายใครมาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ เพื่อจะใคร่ใช้อำนาจนั้นปฏิบัติการทางการเมือง ในการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ ในสังคม ให้แก่สมาชิกตามแนวทางที่เห็นว่าชอบธรรมที่สุด

^๑ Lasswell and Kaplan, Power and Society, pp. 55 - 6.

^๒ กระมล ทองธรรมชาติ, "การเมืองคืออะไร," วารสารสังคมศาสตร์ 9 (กรกฎาคม 2515) : 122.

^๓ Dahl, Modern Political Analysis, p. 25.

ในการวิจัยครั้งนี้ได้จำกัดความหมายของการเมืองไว้ว่า "การเมืองคือการได้มาซึ่งอำนาจ และการใช้อำนาจ" เท่านั้น

(2) กระบวนการทางการเมือง

กระบวนการหมายถึง การกระทำหรือการเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่องกัน หรือชุด (set) ของการปฏิบัติการที่มีจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือวิธีการในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง¹ ดังนั้นกระบวนการทางการเมืองก็คือ วิธีการในการกระทำที่ต่อเนื่องกันทางการเมือง และกระบวนการทางการเมืองในการวิจัยครั้งนี้ จึงหมายถึง วิธีการกระทำที่ต่อเนื่องกันเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและการใช้อำนาจทางการเมือง

(3) ครู

หมายถึง ข้าราชการ ครูระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี

(4) นักการเมือง

หมายถึง คณะรัฐมนตรี และสมาชิกสภานิติบัญญัติ

(5) ผู้นำทางการเมือง

หมายถึง นายกรัฐมนตรี

(6) อำนาจ

หมายถึง อำนาจทางการเมืองที่ใช้อำนาจตามตำแหน่ง หน้าที่ทางการเมือง

¹ A.S. Hornby, E.V. Gatenby and H. Wakefield, The Advanced Learners' Dictionary of Current English (London : Oxford University Press, 1966), p. 771.

ขอบเขตของการวิจัย

เนื่องจากได้จำกัดความหมายของการเมืองในการวิจัยครั้งนี้ไว้ว่า การเมืองคือเรื่องของการไต่ถามซึ่งอำนาจและการใช้อำนาจ การวิจัยเรื่องความคิดเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองไทยจึงเริ่มต้นที่ การไต่ถามซึ่งอำนาจทางการเมืองด้วยวิธีการต่างๆ ลักษณะของการใช้อำนาจ ความคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งซึ่งเป็นวิธีการไต่ถามทางการเมืองวิธีหนึ่ง ความคิดเกี่ยวกับความเสมอภาคทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยซึ่งล้วนแต่เป็นพื้นฐานที่ก่อให้เกิดการแข่งขันในการเลือกตั้ง อันเป็นวิธีที่ยอมรับกันว่าเป็นประชาธิปไตย ความคิดเกี่ยวกับกลุ่มทางการเมือง ไต่ถามพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ ในฐานะที่กลุ่มทางการเมือง เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญในการไต่ถามซึ่งอำนาจทางการเมือง เช่นเป็นผู้ส่งบุคคลให้ประชาชนเลือกตั้ง หรือร่วมกันสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งต่างก็มีส่วนกำหนดให้บุคคลต่างๆ ไต่ถามมาสู่อำนาจทางการเมือง ในส่วนสุดท้ายเป็นการศึกษาความคิดของครูเกี่ยวกับการมองลักษณะการเมืองไทย การมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง และความเชื่อในอิทธิพลของการศึกษาอบรมที่มีต่อการปลูกฝังความคิด ค่านิยมทางการเมืองให้นักเรียน

ประชากรในการวิจัย ได้เลือกเอาข้าราชการครูระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรีทั้งหมดเท่านั้น

วิธีการศึกษา

แบ่งการศึกษาวิจัยออกเป็นสองส่วนใหญ่ๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการศึกษาสถาปัตยกรรมของปัญหาจากคำปราศรัยและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องในขอบเขตของเรื่องที่จะทำการวิจัย เพื่อเป็นการเสนอภาวะของปัญหาและเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ด้วย

ส่วนที่ ๒ เป็นการสร้างแบบสอบถามและเสนอผลการวิจัยความคิดของครูเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองไทย ซึ่งได้มาจากการตอบแบบสอบถามวิเคราะห์คำตอบโดยวิธีการทางสถิติ และนำผลการวิเคราะห์นี้ไปสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

การเสนอทวิวิจัย

เพื่อให้การศึกษาวิจัยเป็นขั้นตอนและมีความสอดคล้องกัน จึงได้แบ่งเนื้อหาของบทวิวิจัยออกเป็น ๕ บทดังนี้ คือ

บทที่ ๑ เป็นการเสนอสภาพทั่วไปของปัญหาเกี่ยวกับความคิด ค่านิยมทางการเมืองจากสภาพความเป็นจริง และพฤติกรรมบางอย่างที่สังเกตเห็น ตลอดจนมูลเหตุของปัญหา

บทที่ ๒ เป็นการเสนอผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งอำนาจ การใช้อำนาจ แนวความคิดและวิธีการที่จะได้มาซึ่งอำนาจในระบอบประชาธิปไตย พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ในฐานะที่มีบทบาทในกระบวนการทางการเมืองอย่างใกล้ชิด เป็นต้น

บทที่ ๓ เป็นการเสนอระเบียบวิธีในการวิจัย การสร้างแบบสอบถาม การทดสอบความเชื่อถือได้ การให้คำของคำตอบ การแปลความคำตอบโดยคิดเป็นคะแนนสัมบูรณ์ ซึ่งสามารถบอกความคิดเห็นที่แท้จริงของคำตอบได้

บทที่ ๔ เป็นการเสนอผลการวิจัยโดยอาศัยค่าคะแนนสัมบูรณ์ของคำตอบต่าง ๆ ช่วยในการแปลความของความคิดเห็นของประชากรในการวิจัย

บทที่ ๕ เป็นการสรุปผลการวิจัย ความคิดเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองไทย และการอภิปรายเสนอแนะผลการวิจัย